

Wie stopt de verspilling van miljoenen aan groene luchtkastelen?

Posted on 10 februari 2024 by Maarten van Andel

Onze nationale en regionale overheden blijken bereid en in staat om honderden miljoenen euro's belastinggeld te besteden aan mooie groene verhalen waarvan elders is aangetoond dat ze niet werken. Ik weet niet wat erger is: bereid zijn of in staat zijn. Bereid zijn om publiek geld aan groene luchtkastelen te verspillen komt voort uit opportunistische goedgelovigheid van machtige politici en bestuurders. In staat zijn om dat te doen komt voort uit falend toezicht.

De door *NRC Handelsblad* onthulde activiteiten van de biogasbedrijven Bin2Barrel en Bio Energy Netherlands zijn op zichzelf al angstaanjagend, maar de publieke loftuitingen van machtige prominenten maken er een heuse horrorstory van. Deze biogasbedrijven hebben meer dan 500 miljoen euro 'groene' subsidies toegezegd gekregen en deels ontvangen, zonder daar iets concreets mee te bereiken. De subsidies zijn verstrekt ondanks eerdere mislukkingen in Australië, Duitsland en de provincie Drenthe en ondanks concrete aanwijzingen daarvoor, zelfs bij het 'eigen' ministerie van Infrastructuur en Waterstaat.

Hoe heeft dit kunnen gebeuren?

Meerdere overheidsinstanties, waaronder de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland, het ministerie van Economische Zaken, het Amsterdamse Klimaat- en Energiefonds en het Programmamanagement Kansen voor West, hebben desondanks kritiekloos tien jaar lang vele miljoenen belastinggeld verspild aan groene luchtkastelen. De beloofde biogasfabrieken zijn er nooit gekomen en de beloofde CO₂-besparingen al helemaal niet. Toch hebben machtige bestuurders, waaronder voormalig D66-staatssecretaris Stientje van Veldhoven en programmamanager Ruud van Raak van Kansen voor West, de projecten publiekelijk geprezen.

Hoe heeft dit kunnen gebeuren? Natuurlijk, handige ondernemers zullen er altijd zijn; het is zinloos om daar verontwaardigd over te doen. Ik ben in plaats daarvan verontwaardigd over de opportunistische goedgelovigheid en de niet-lerende houding van hooggeplaatste publieke functionarissen. Zij zijn verantwoordelijk voor doelmatige besteding van uw en mijn belastinggeld en hebben desondanks miljoenen toegezegd en deels verstrekt aan Bin2Barrel en Bio Energy Netherlands.

Mijn verontwaardiging daarover is wellicht eveneens zinloos, maar ik ga er toch even op door. Elke publieke functionaris kan, net als u en ik, ongewild iets doen dat verkeerd uitpakt. Dat kan echter niet verklaren dat er tien jaar lang miljoenen zijn verspild aan duurzame sprookjes. Ik zoek die verklaring in twee onderliggende structurele problemen: een bureaucratische naïviteit dat alles wat op papier rechtmatig zou zijn in de praktijk ook doelmatig is, en een gebrek aan georganiseerde borging van uitvoerbaarheid, voortgang en resultaten van gesubsidieerde projecten.

Bureaucratische naïviteit die rechtmatigheid boven doelmatigheid stelt, is mede een gevolg van de eeuwig toenemende hoeveelheid regels en regelingen en van de papieren werkelijkheid die dat creëert voor alle politici en ambtenaren die die regels bedenken en uitvoeren. Die papieren werkelijkheid deed bijvoorbeeld iedereen in de Haagse burelen denken dat we tijdens corona wel allemaal thuis konden werken, terwijl zeker driekwart van de beroepsbevolking praktisch werk verricht waarbij dat niet of nauwelijks kan.

Gebrek aan georganiseerde borging van uitvoerbaarheid, voortgang en resultaten van gesubsidieerde projecten is een gevolg van de afnemende inhoudelijke kennis

en uitvoeringskracht van de overheid. Ik weet uit eigen ervaring dat de inhoudelijke beoordeling van regionale subsidieaanvragen voor duurzaamheidsprojecten structureel wordt uitbesteed door de overheid: omdat er weinig interne expertise is. De overheid kan vervolgens ook niet meer zelf toezien op doelmatige uitvoering, en beperkt zich tot toezicht op de papieren werkelijkheid van rechtmatigheid.

Rechtmatigheid is niet belangrijker dan doelmatigheid

De politieke, journalistieke en maatschappelijke afrekencultuur blijkt zich inmiddels ook op die rechtmatigheid te richten. Rechtszaken tegen de Staat en tegen Shell van zelfbenoemde belangenbehartigers als Urgenda en Milieudefensie zijn groot nieuws, maar het op papier rechtmatig over de balk gooien van honderden miljoenen belastingeuro's aan groene fabeltjes laat de meeste politici en journalisten koud. Het is goed dat *NRC* dit nu publiceert, maar het gebeurt nog veel te weinig.

Met een fractie van dat geld hadden alle toeslagenslachtoffers allang ruimhartig gecompenseerd kunnen worden, maar ook daarin vindt onze overheid rechtmatigheid kennelijk belangrijker dan doelmatigheid. Niemand mag een euro teveel terugkrijgen, en het feit dat duizenden mensen daardoor veel te laat veel te weinig geld krijgen, is in de Haagse stolp geen probleem. Bij de Groningse aardbevingsschade zien we precies hetzelfde. Dergelijk cynisch staatswantrouwen lokt evenveel cynisch volkswantrouwen uit.

De politiek moet de hand in eigen boezem steken

Zoals de waard is vertrouwt hij zijn gasten. Het is verbazingwekkend dat de politiek daar zo verbaasd over is en niet de hand in eigen boezem steekt. De zogenaamde rechtmatigheid blijkt ook nog eens een wankel begrip, want zowel de Raad van State als de Raad voor de Rechtspraak hebben erkend dat ze te gemakkelijk zijn meegegaan in de onrechtvaardige behandeling van toeslagenslachtoffers door de Belastingdienst. De Belastingdienst blijkt bovendien onrechtmatige sociale profilering te hebben toegepast. Iets dat aanvankelijk rechtmatig leek, bleek het dus niet te zijn, en dat is allerm minst uitzonderlijk.

Handige ondernemers en passanten als Van Veldhoven en Van Raak zijn niet rechtstreeks de oorzaak van structureel overheidsfalen. Publieke bestuurders –

zoals Van Veldhoven en Van Raak – zijn daarentegen wel verantwoordelijk om het doelmatige functioneren van de overheid structureel te borgen in werkwijzen die niet afhankelijk zijn van komende en gaande individuen. Die borging moet beginnen bij het doelmatig uitgeven van kostbaar belastinggeld aan zoiets belangrijks als klimaatbeleid, en niet bij de veronderstelde rechtmatigheid ervan.

Wynia's Week wordt mogelijk gemaakt door **de vrijwillig betaalde abonnementen van de lezers, kijkers en luisteraars. Doet u al mee? Doneren aan Wynia's Week kan [**HIER**](#). **Hartelijk dank!****

Maarten van Andel is chemicus en publiceerde in november 2023 **'Kies Wijzer Klimaat. Praktische gids voor consument en kiezer'**. Dit verhelderende boek verscheen bij Uitgeverij Blauwburgwal en kost €17,50. Het boek is overal verkrijgbaar, ook [**in de winkel van Wynia's Week**](#).

'Correctie: in deze tekst kwam het woord 'charlatan' voor. Dat woord is op 10 april 2024 verwijderd.'

Maarten van Andel

KIES WIJZER KLIMAAT

Praktische energiegids
voor **consument en kiezer**

BLAUWBURG WAL